

กรอบแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ศึกษาปรากฏการณ์ และเข้าใจถึงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการ

(Dramaturgical Symbolic Interactionism Perspective)

งานศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาอาศัยกรอบแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการ (Dramaturgical Symbolic Interactionism Perspective) ของ Erving Goffman เนื่องจากผู้หญิงที่สูบบุหรี่ ต่างไปจากผู้หญิงโดยทั่วไป สิ่งที่พวกเธอต้องเผชิญนอกจากการนิยามจากสังคมว่าบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมแล้ว ผู้หญิงต้องเผชิญกับภาพลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงที่ดีตามกรอบของวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้หญิงที่ดีจะต้องไม่สูบบุหรี่ เมื่อพวกเธอยังคงพฤติกรรมการสูบบุหรี่อยู่ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะทำได้ยาก ถ้าหากว่าพวกเธอต้องการจะแสดงพฤติกรรมสูบบุหรี่อย่างเปิดเผยในทุกสถานที่ หรือทุกเวลา เพราะต้องถูกคาดหวังจากบุคคลอื่น ๆ ในบริบทของสถานการณ์ต่าง ๆ เช่นกัน โดยเฉพาะในบริบทของสถานการณ์ในที่ทำงาน ดังนั้นพวกเธอจะมีวิธีการอย่างไร ให้พวกเธอสามารถตอบสนองความต้องการสูบบุหรี่ของตนเองได้ โดยที่ยังคงมีภาพประทับใจที่ดีในสายตาของคนอื่น ซึ่งเป็นการพยายามลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นความคาดหวังของสังคม และสิ่งที่เป็นคาดหวังของผู้หญิงที่สูบบุหรี่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของตนให้แคบลง เพื่อที่จะดำรงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพวกเธอเอาไว้ พวกเธอจึงต้องมีกลยุทธ์ หรือวิธีการในการแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในสถานการณ์นั้น ๆ งานชิ้นนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์โดยผ่านกรอบแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการของพวกเธอในชีวิตประจำวัน

จากกรรณิชาของ George Herbert Mead, Erving Goffman (1922-1982) ได้มุ่งจุดสนใจไปที่ประเด็นเกี่ยวกับอัตตะ ในฐานะที่เป็น "สิ่ง" ที่ได้รับจากการนิยามจากคนอื่น ๆ ในขณะที่ได้เข้าร่วมปฏิสังสรรค์ของบุคคล เขาได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อรูปแบบต่าง ๆ ที่สมาชิกของกลุ่มของสังคมให้นิมนำวจิตใจให้คนอื่นเชื่อ หรือยอมรับในอัตตะที่ตนเองเสนอให้ยอมรับรู้ ใน

ทัศนคติของ Goffman อัดตะเป็นวิสาหกิจที่มีปัญหาที่จะต้องจัดการตลอดเวลา เนื่องจากว่า แต่ละบุคคลจะต้องตัดสินใจเลือกวิธีการแบบใดแบบหนึ่ง จากทางเลือกหลากหลายในการเสนอตนเอง ซึ่งมักจะทำความเข้าใจได้ไม่ง่าย และไม่มีเหตุมีผลมากนัก ในที่นี้ Goffman นิยามอัดตะในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การรับรู้ และการตีความสารสนเทศเกี่ยวกับผู้กระทำทางสังคม ซึ่งนำไปสู่ทัศนภาพเชิงนาฏการ (Dramaturgical View) ที่มองว่า สมาชิกทางสังคมมีการจัดการกับภาพประทับใจ (Impression Management) ของตนเองเพื่อให้คนอื่นยอมรับเป็นแนวทางหรือวิธีการที่คนในสังคม หรือผู้แสดงพยายามที่จะซ่อนตัวเองอยู่เบื้องหลังหน้าฉากที่เป็นที่ยอมรับของสังคม กล่าวคือ เป็นหน้าฉากที่เราสวมสำหรับผู้ชมแต่ละกลุ่ม ซึ่งสามารถนำเสนอตัวเราให้คนอื่น ๆ รับรู้ได้ก่อนที่เราจะเหย้าปากใด ๆ ออกไปเสียอีก

"The Presentation of Self in Everyday Life" (1959) Goffman ได้เน้นหนักในประเด็นเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมที่ยึดถือร่วมกันและกลยุทธ์ในการเสนอตนเองในที่สาธารณะ ซึ่งการเสนอตนเองโดยพิจารณา "การแสดง" (performances) ซึ่งเขาถือว่าเป็นกิจกรรมของนักแสดงแต่ละคนในระหว่างการปฏิสังสรรค์ การแสดงทั้งหลายมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมการปฏิสังสรรค์ในขณะนั้น ๆ นักแสดงแสดงบทบาทของตน โดยการเสนอ "หน้าฉาก" (front) หน้าฉากจึงประกอบไปด้วยทรัพยากรในด้านการแสดงออก ที่ถูกใช้ในระหว่างการแสดง ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกันคือ

1. ที่ตั้ง (setting) ได้แก่ สถานที่ทางกายภาพที่การปฏิสังสรรค์ได้เกิดขึ้น รวมทั้งอุปกรณ์ (props) ต่าง ๆ (เช่น เฟอร์นิเจอร์ และแสง เสียง) ที่จำเป็นต่อการแสดงให้เห็นถึงภาพประทับใจที่ต้องการเสนอ
2. ภาพปรากฏ (appearance) ได้แก่ ทรัพยากรการแสดงออกของแต่ละบุคคล เช่น เสื้อผ้า แบบผม การแสดงสีหน้า และสิ่งแสดงสถานภาพต่าง ๆ
3. กิริยาท่าทาง (manner) หมายถึง ลักษณะหรือวิธีการในการเสนอตนเอง เช่น ดุสัน สุภาพอ่อนโยน หยาบคาย กักขระ เป็นต้น

ความสอดคล้องกันขององค์ประกอบในการนำเสนอหน้าฉากทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นสิ่งที่คาดหวังกับกลุ่มผู้ร่วมการปฏิสังสรรค์ แต่ไม่จำเป็นจะต้องมีอยู่เสมอไป

สิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จของการแสดงของแต่ละคน คือ การแสดงสมบทบาท (dramatic realization) หรือการ "ตีบทแตก" นั่นเอง แต่ละคนจะต้องทำให้กิจกรรมของตนมีความสำคัญในสายตาของคนอื่น ๆ จากการเสนอด้วยความชำนาญ และการกระทำตามความคาดหวังของคนอื่น ๆ ที่ตั้ง (setting) อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ "หน้าฉาก" (front region)

และหลังจาก (back region) ที่ตั้งมีความสำคัญยิ่งทั้งในโรงละคร และชีวิตประจำวันในการตัดสินใจความน่าเชื่อถือ และความสำเร็จของการแสดงอารมณ์ สามารถแสดงได้เฉพาะ โดยที่ตั้งจะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการปฏิสังสรรค์เท่า ๆ กับการสนทนาปราศรัย

Goffman มองเห็นว่า การปฏิสังสรรค์ระหว่างมนุษย์ โดยพื้นฐานมีความเปราะบาง และถูกทำให้หยุดชะงักได้โดยง่าย ส่วนที่ทำให้หยุดชะงักได้แก่ บทบาทต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องหรือสอดคล้อง ประสานกับกรอบของทีมของผู้แสดง (performance team) และผู้ชม (audience) อีกส่วนหนึ่งได้แก่ การสื่อสารไม่สอดคล้องประสานกับภาพประทับที่บุคคลพยายามที่จะเสนอให้คนอื่นรับรู้ (communication out of character) การค้นพบการสื่อสาร และบทบาทที่ไม่สอดคล้อง กับภาพประทับที่ผู้ชมต้องการเป็นตัวแทนทำให้การแสดงหยุดชะงัก

Goffman เรียกความสามารถของผู้ปฏิสังสรรค์ในการคงการแสดงเอาไว้ได้ โดยการดำเนินการปฏิสังสรรค์ต่อไป แม้ว่าจะปรากฏองค์ประกอบที่อาจจะนำไปสู่การหยุดชะงักว่า "การจัดการภาพประทับ" (Impression management) (อ้างใน พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพิงษ์ 2532ก)

เนื่องจากมี มโนทัศน์ (Concept) อยู่ชุดหนึ่งในแนวความคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการ (Dramaturgical Symbolic Interactionism Perspective) ของ Goffman ที่ผู้ศึกษาจะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการสืบทอดหรือของผู้หญิงในสถานการณ์ในที่ทำงาน มโนทัศน์ (Concept) เหล่านี้ได้แก่ การแสดง (Performances), ทีม (Teams), ฉาก (Region), การจัดการภาพประทับ (Impression Management) จึงจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจ , มโนทัศน์ (Concept) พื้นฐานเหล่านี้ ดังนี้

การแสดง (Performances) ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิสังสรรค์ เพื่อที่จะทำให้ผู้ที่เข้าร่วมปฏิสังสรรค์เข้าใจเขาหรือเธอ อย่างที่เขาหรือเธออยากให้เข้าใจ บุคคลก็เปรียบเสมือนนักแสดง โดยมีหน้าฉาก (front) เป็นสิ่งช่วยให้ผู้ชมสามารถนิยามสถานการณ์ได้ หน้าฉากเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะนำผู้ชมไปสู่ความเข้าใจชนิดต่าง ๆ เพราะฉะนั้นผู้แสดงจึงต้องมีหน้าที่ในการจัดการต่อสิ่งแวดล้อมชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ไปจนถึงการจัดการกระทำต่อรูปลักษณ์ หรือภาพปรากฏของผู้แสดงเอง (Lauer and Warren H. 1983 : 134) เช่น ผู้แสดงต้องคิดว่าจะกระทำอย่างไร ให้คนอื่นมองว่าเราอยู่ในชั้นใด ซึ่งเมื่อนำมโนทัศน์นี้มาประยุกต์ใช้สำหรับการวิเคราะห์ในกรณีของผู้หญิงที่สืบทอด ก็จะสามารถอธิบายได้ว่าผู้หญิงที่สืบทอดนั้น พวกเธอก็เป็นผู้กระทำทางสังคมคนหนึ่งที่ต้องการที่จะได้รับ

การยอมรับในสังคม พวกเขาจะต้องส่งสารไปยังผู้ชมคนอื่น ๆ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในการที่จะให้ตนเองดูใช้ได้ แต่จะส่งสารอย่างไรออกไป เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาจากการให้ความหมายของพวกเขา

นอกจากนี้การที่พฤติกรรมหนึ่งจะถูกเรียกว่าการแสดง (Performances) ได้ ก็เพราะว่ามีมิติของการเก็บเป็นความลับเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ก็เพราะว่าปัญหาพื้นฐานของการแสดงก็คือ การควบคุมข้อมูล (information control) โดยที่ผู้ชมจะต้องไม่ทำลายกฎของความลับ คือไม่พยายามที่จะรู้ให้ได้ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลออกไปตามที่ต้องการ ในสถานการณ์ที่ผู้แสดงได้นิยามเอาไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นความลับของทีมที่จะต้องเก็บเอาไว้ (Goffman 1959 : 141)

ดังนั้นการที่ความลับจะเป็นอย่างไร ต้องการที่จะปกปิด หรือเปิดเผยมากแค่ไหน ก็จะแสดงออกมาอย่างนั้น เช่นเดียวผู้หญิงที่สูบบุหรี่ ความลับของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เป็นตัวกำหนดทิศทางของการแสดงของพวกเขา ในการศึกษาครั้งนี้จึงต้องการค้นหาว่าความลับของพวกเขาในการสูบบุหรี่คืออะไร แล้วการแสดงที่ออกมาเป็นอย่างไร

ทีม (Teams) การแสดงไม่ใช่ปรากฏการณ์ของปัจเจกเท่านั้น โดยทั่วไปก็จะผูกพันกับบุคคลหลาย ๆ คนร่วมกัน เปรียบเทียบกับการแสดงในโรงละคร ก็จะต้องมีผู้แสดงที่มากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งในชีวิตจริงการที่เราจะทำอะไรกับใคร ก็จะแสดงพฤติกรรมกับบุคคลอื่น หรือมีบุคคลอื่นในพฤติกรรมเราด้วย ดังนั้น Team ก็คือกลุ่มของบุคคลที่ร่วมธำรงความหมายของสถานการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผู้ร่วมแสดงสามารถหยุดการแสดงของตนเองได้ ก็ถือว่าการแสดงนั้นได้จบลง เพราะฉะนั้นความสำเร็จของการแสดงจึงขึ้นอยู่กับความจงรักภักดี ความยึดมั่น ความผูกพัน ความอดทนของนักแสดงทุก ๆ คน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้ร่วมทีมแต่ละคนด้วย ว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก็จะร่วมมือกัน ซึ่งถ้าหากมี Team 1 คน ก็จะตัดปัญหาเรื่องนี้ไปได้ง่ายโดยไม่ต้องรอให้คนอื่นคิดเหมือนกัน (Lauer and Warren H. 1983 : 134)

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าทีม (Team) ในสถานการณ์ของที่ทำงาน มีใครบ้างที่เป็นผู้ร่วมธำรงพฤติกรรมในการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง บุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างได้อย่างไร

ฉาก (Region) คือ สถานที่ (place) ใด ๆ ก็ตามที่อยู่ในการรับรู้ของผู้แสดง หน้าฉาก (front region) คือสถานที่การแสดงได้เกิดขึ้น หลังจาก (back region) คือสถานที่ที่มีกิจกรรมของการเตรียมการแสดง หรือสนับสนุนให้เกิดการแสดง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ภาพของหน้าฉากกับหลังฉากอาจจะค่อนข้างแตกต่างกัน (Lauer and Warren H. 1983 : 135)

เมื่อเทียบเคียงกับการแสดงพฤติกรรมการสลับหน้าของผู้หญิงแล้ว ในสถานการณ์ใดบ้างที่เป็นการแสดงหน้าฉาก และกิจกรรมหลังจากคืออะไร และในสถานการณ์แบบไหนที่การสลับหน้าไม่สามารถแสดงหน้าฉากได้ ถ้าเป็นอย่างนั้นหน้าฉากของเธอจะเป็นอย่างไร

การจัดการภาพประทับใจ (Impression Management) หนึ่งในสิ่งที่ Goffman (Lauer and Warren H. 1983 : 136-137) เน้นก็คือ เราพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ โดยการจัดการกับภาพประทับใจของตนเอง เราพยายามที่จะให้บุคคลอื่น ๆ นิยามสถานการณ์อย่างที่เราต้องการ คือ เห็นในสิ่งที่เราอยากให้เห็น การกระทำอย่างนี้ไม่ใช่มีวัตถุประสงค์เพียงใช้อำนาจเท่านั้น เป็นการที่เราต้องการเติมเต็มความต้องการของเราเองด้วย มันขึ้นอยู่กับว่าความต้องการของเราเป็นอย่างไร ความต้องการของเราในลักษณะนี้ไม่ใช่การเสแสร้ง มันไม่ใช่ที่เราสนใจภาพปรากฏมากกว่าความเป็นจริง เราพยายามทำให้ภาพที่ปรากฏ สอดคล้องกับความเป็นจริงกับความต้องการของเรา

เพื่อที่จะประสบความสำเร็จที่จะสร้างภาพประทับใจ (ให้ถูกต้อง) ในสายตาบุคคลอื่น ซึ่งหมายถึงภาพที่เราอยากให้เห็น อยากให้เข้าใจ ให้รู้ว่าเราเป็นอย่างนั้น สิ่งสำคัญก็คือ

1. ในฐานะที่เป็นผู้แสดง ผู้แสดงทุกคนต้องมีความยึดมั่นในการแสดงภาพของตนเอง มีความมั่นคงในบทบาทของตนเอง ตั้งใจแสดงบทบาทนั้น ๆ
2. การป้องกันไม่ให้ความลับถูกเปิดเผย โดยที่ผู้ชมจะต้องมีส่วนช่วยในการแสดงของผู้แสดง เช่น ถ้าแสดงผิดก็อย่าให้ร้องไล่ ผู้ชมจะต้องไม่เข้าไปยุ่งกับหลังจาก คุณต้องยอมรับว่าหลังจากเป็นสิ่งที่ต้องห้าม
3. ผู้แสดงเองก็ต้องมีความไวต่อสัญญาณต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวบอกใบ้ที่ผู้ชมส่งมา เพื่อที่จะปรับการแสดงให้เป็นที่เหมาะสม หรือเป็นที่ยอมรับได้

ซึ่งจะวิเคราะห์ Impression Management ของผู้หญิงที่สลับหน้าได้ว่า มีการจัดวางภาพประทับใจของตนเองอย่างไร ต่อบุคคลอื่น ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันในที่ทำงาน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับ “การสูบบุหรี่” ในประเทศไทยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมาก มีงานศึกษาออกมาหลายชิ้น หลายแง่มุม โดยสามารถสรุปออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

งานศึกษาวิจัยที่เน้นการค้นหาสาเหตุ หรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งผลจากการศึกษาต่างพบว่า กลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงสุด งานศึกษาวิจัยเหล่านั้นได้แก่

ธิติ รัตนโชติ (2539) ได้ทำการศึกษาวัยรุ่นผู้หญิงกับการสูบบุหรี่ ศึกษาเฉพาะนักเรียนหญิงในโรงเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีตัวแปรเพียง 6 ตัวเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดา ความรู้สึกผูกพันต่อครูและโรงเรียน ความยึดมั่นผูกพันต่อกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ความเชื่อในบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ในสังคม และทัศนคติของวัยรุ่นหญิงต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิง โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ก็คือเพื่อนสนิท

ประภาส สุขทรศนีย์ (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะการใช้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขตชุมชนแออัดคลองเตย จากวิเคราะห์ถดถอยแบบง่ายพบว่า ปัจจัยทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการคบเพื่อนที่ใช้สารเสพติดมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการใช้ยาเสพติด ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์เชิงลบ และเมื่อทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงส่วน พบว่ามีเพียงสามปัจจัยเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความยึดมั่นต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ การคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด และความผูกพันกับโรงเรียน โดยปัจจัยทั้ง 3 ตัวนี้สามารถรวมกันอธิบายค่าความแปรปรวนของการใช้สารเสพติดได้ร้อยละ 44.99

มาลา รักษาพรหมณ์ (2527) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่ทำนายความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา พบว่าทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และการคล้ายตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อการตั้งใจสูบบุหรี่ของนักเรียน และความเชื่อที่เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียน

วรรณนิภา วงศ์ไกรศรีทอง (2528) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของพระสงฆ์ พบว่า สาเหตุจูงใจให้สูบบุหรี่ ได้แก่ การโฆษณา การสูบบุหรี่เพื่อนเพื่อความสบายใจเป็นค่านิยมทางสังคม อยากลอง และอื่น ๆ

ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ (2532) ได้ทำการศึกษาตัวแบบสมมติฐานการไ้ยา หรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่น ทดสอบเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี โดยใช้ตัวแบบสมมติฐานที่ประกอบด้วย 6 มิโนทัศน์ คือ การใช้ยาหรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่น การคบเพื่อนที่ไ้ยาหรือสิ่งเสพติด ความเชื่อในต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ความยึดมั่นผูกพันต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ ความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดา ซึ่งใช้การทดสอบ 2 ขั้นตอน โดยใช้เทคนิควิถีวิเคราะห์ คือ รวมประเภทของยาเสพติด และแยกประเภทของยาเสพติดออกจากกัน พบว่า การทดสอบตัวแปรโดยรวมประเภทจะเห็นว่าการคบเพื่อนที่ไ้ยาเสพติด ความยึดมั่นผูกพันต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ ความเชื่อในต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม มีผลกระทบโดยตรงต่อการไ้ยาเสพติด ส่วนการทดสอบโดยแยกประเภทของยาพบว่า ตัวแปรที่สร้างขึ้นสามารถอธิบายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นได้มากที่สุด รองลงมาคือ กัญชา และอัลกอฮอล์

สมฤดี มอบนรินทร์ (2531) ได้ทำการศึกษาระบาดวิทยาของการสูบบุหรี่ของนักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตร (ปวช.) ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า มีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 31.1 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่คือ บุคคลในครอบครัวที่สูบบุหรี่ เพื่อนที่โรงเรียน

สำหรับงานศึกษาวิจัยที่เน้นในด้านความรู้ ทักษะคิดต่ออันตรายต่อบุคคลข้างเคียง และพฤติกรรมของคนไทยในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งผลจากการศึกษาต่างพบว่า เห็นด้วยว่าการสูบบุหรี่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของผู้สูบ และของผู้ที่อยู่ใกล้เคียง และเห็นด้วยกับการใช้มาตรการข้อบัญญัติ หรือกฎหมายป้องกันอันตรายจากการสูบบุหรี่ งานศึกษาวิจัยเหล่านั้น ได้แก่

พจนารถ วัชรพิมลมาศ (2535) ได้ทำการศึกษาการศึกษาความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของผู้สูบบุหรี่ต่อข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะผู้สูบบุหรี่เพศชาย ณ ศูนย์การค้าในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เหตุผลในการเริ่มสูบบุหรี่ที่มีผู้ตอบเป็นอันดับ 1 ได้แก่ การสูบบุหรี่สามารถคลายเครียดได้ สำหรับความรู้และทักษะคิดต่ออันตรายของบุหรีต่อบุคคลข้างเคียงและข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอันตรายของบุหรีต่อบุคคลข้างเคียงโดยไม่สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ, ไม่สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบและไม่สูบในสถานที่ที่มีคนอยู่หนาแน่น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับความรู้และทักษะคิดต่ออันตรายของบุหรีต่อบุคคล

ข้างเคียงและข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครกับพฤติกรรม เมื่อพบเขตปลอดบุหรี่ในสถานที่ข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร กำหนดไว้โดยปฏิบัติตามทุกครั้ง และปฏิบัติตามบางครั้ง มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับความรู้และทัศนคติต่ออันตรายของบุหรี่ต่อบุคคลข้างเคียงและข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานครกับเหตุผลในการปฏิบัติตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตาม จะถูกดำเนินคดีเตียนจากคนทั่วไป, เพราะเคารพสิทธิของบุคคลที่ไม่สูบบุหรี่ เพราะเป็นการไม่รบกวนบุคคลที่ไม่สูบบุหรี่, เพราะบุคคลที่ไม่สูบบุหรี่จะได้ไม่ต้องรับควันที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเพราะไม่ต้องถูกปรับ (ไม่เกิน 1,000 บาท) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

วีร์ รุ่งสุริยะวิบูลย์ (2535) ได้ศึกษาถึงเจตคติและพฤติกรรมการตอบสนองของนักเรียน อาชีวศึกษาเอกชน ใน ก.ท.ม. ที่มีต่อการสูบบุหรี่ในที่ชุมชน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่ในสถานที่ชุมชน เห็นว่าการสูบบุหรี่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของผู้สูบ และของผู้ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งรัฐบาลควรมีมาตรการ และหาหนทางในการป้องกันแก้ไขอันตรายที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่ของผู้สูบเอง และบุคคลอื่น ๆ ด้วย ตลอดจนเห็นด้วยกับการต่อต้านการสูบบุหรี่ในสถานที่ชุมชน และต้องการให้รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ที่ได้รับอันตรายจากควันบุหรี่ในสถานที่ชุมชน

อรวี รัตนประภัสร์ (2532) ได้ทำการศึกษาร่วมกับการสูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเห็นที่มีต่อการสูบบุหรี่ และผู้สูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน กลุ่มนักเรียนทั่วไปไม่มีความแตกต่างกัน โดยมีความคิดเห็นในเชิงลบต่อการสูบบุหรี่กล่าวคือ การสูบบุหรี่เป็นสิ่งไม่ดี เป็นผลเสียต่อสุขภาพทั้งของผู้สูบและบุคคลข้างเคียง สูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมวงกว้าง สำหรับกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษามีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันกับนักเรียนทั้งสองกลุ่ม สำหรับแนวความคิดในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในสถานศึกษานั้น ทั้งกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาและนักเรียนกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ดังกล่าวได้

และสำหรับงานศึกษาวิจัยที่เน้นในด้านความพยายามในการเลิกบุหรี่ โดยมองถึงปัจจัยในการพยายามเลิกสูบบุหรี่ ได้แก่

เด่นสุรางค์ ภิรมย์สวัสดิ์ (2539) ได้ศึกษาถึงทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสูบบุหรี่ หลังจากได้รับคำปรึกษาทางโทรศัพท์ พบว่า ความพยายามในการเลิกบุหรี่ของผู้ใช้บริการ 5-6 ครั้ง ร้อยละ 30 อุปสรรคของการเลิกบุหรี่คือ อาการขาดบุหรี่ร้อยละ 75 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลิกบุหรี่คือ ความหวังสุขภาพของตนเองร้อยละ 65

ยุพยงค์ เขียวบำรุงเกียรติ (2538) ได้ศึกษาถึงปัจจัยการเข้ารับบริการคลินิกอดบุหรี่ของผู้สูบบุหรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุที่เริ่มสูบบุหรี่มีอายุระหว่าง 11-20 ปี ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ารับบริการจากคลินิกอดบุหรี่ คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นโทษของบุหรี่ร้อยละ 33.8 และเพราะสุขภาพทรุดโทรมเนื่องจากเกิดโรคจากบุหรี่ร้อยละ 18.8 ส่วนปัจจัยสิ่งแวดล้อมเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างได้รับอิทธิพลจากครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน โดยขอร้องให้กลุ่มตัวอย่างเลิกสูบบุหรี่ร้อยละ 26.6 เป็นคู่สมรส รองลงมาร้อยละ 16.9 เป็นบิดามารดา ส่วนผู้แนะนำให้กลุ่มตัวอย่างรู้จักคลินิกอดบุหรี่ได้แก่ ร้อยละ 34.6 คือเพื่อน รองลงมาร้อยละ 24.0 คือแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จะมองว่าบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งต้องห้ามในสังคม ที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ต่อชีวิต ซึ่งนำไปสู่การศึกษาข้อมูล สถิติ เพื่อดูแนวโน้มอัตราการสูบบุหรี่ การค้นหาว่าอะไรที่เป็นสาเหตุ หรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการทดลอง การเริ่มสูบบุหรี่ และการเลิกสูบบุหรี่ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน ควบคุม และลดปริมาณการสูบบุหรี่ ตลอดจนให้เลิกสูบบุหรี่ ซึ่งข้อค้นพบของการศึกษาก็คือ สาเหตุ หรือปัจจัยในลักษณะที่กว้าง ๆ โดยไม่ได้ศึกษาต่อไปว่าในวิถีชีวิตประจำวันในฐานะของผู้สูบบุหรี่จะเป็นอย่างไรบ้าง จึงไม่เข้าใจว่าทำไมยังคงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่สังคมมักจะมองว่าไม่ควรจะมีพฤติกรรมเช่นนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมีลักษณะแตกต่างที่สำคัญ จากงานวิจัยทั้งหลายที่ผ่านมา ๆ มาดังกล่าวมาข้างต้น คือ เป็นการศึกษาที่ถึงวิถีทาง หรือวิธีการของผู้หญิงที่สูบบุหรี่ (ผู้แสดง) พยายามที่นำเสนอตัวเอง สร้างภาพประทับใจให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งพบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาในลักษณะนี้ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงน่าจะเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ให้มากขึ้น